

## Wyzwania europejskie

Autor tekstu: **Maria Szyszkowska**

Cechą nierozzerwalną demokracji jest relatywizm wartości z jego światopoglądowym pluralizmem. Zakłada on oddziaływanie poglądów czasami całkiem ze sobą sprzecznych. A żyjemy w państwie, w którym są tylko struktury demokratyczne, zaś wartości świeckie zostały zdominowane przez religię. W takiej sytuacji nawet trudno mówić o pełnej wolności.

Sprawdzianem, czy żyje się w państwie demokratycznym jest tzw. demokracja telewizyjna. Ona ma zapewnić równy dostęp różnych grup światopoglądowych do telewizji publicznej. Dzięki niej można by zetknąć się z poglądami na świat – innymi, niż te, które obowiązują w domu, szkole, pracy itd. Od 1989 roku pozostajemy pod medialnym ciśnieniem myślenia uznawanego za jedynie słuszne. To już było. Tylko wartości były inne.

Elementami państwa wyznaniowego jest wprowadzenie religii do szkół, duszpasterstwa do wojska, zawieszenie krzyży w Sejmie i Senacie, zapis o wartościach chrześcijańskich, agitacje przedwyborcze duchowieństwa, święcenie miejsc publicznych, księży i papież w telewizji publicznej, sposób zawarcia konkordatu, pogląd, iż prawdziwy Polak to katolik, etc. Przejawem państwa wyznaniowego jest także lęk polskiej lewicy – nawet gdy zwycięża w wyborach - przed uchwalaniem ustaw o treści sprzecznej z moralnością katolicką.

\*

Wartości, które jeszcze bardzo niedawno uznawało się za oczywiste i zarazem fundamentalne, nabierają powoli znaczenia historycznego. Autonomia poszczególnych państw europejskich jest ograniczana ze względu na konieczność respektowania prawa unijnego. Ono zaś podlega interesom ludzi wielkiego biznesu, którzy narzucają regulacje w dziedzinie gospodarczej. Zjednoczenie polityczne i gospodarcze Europy jest tym większe, że towarzyszy mu szerzenie kultury konsumpcyjnej scalającej mieszkańców tego kontynentu.

Integracja Europy zachodzi na płaszczyźnie gospodarczej i politycznej, ale pozostają dawne urazy, uprzedzenia, utrzymują się przesady na temat większej lub mniejszej wartości kultur poszczególnych narodów. Trzeci czynnik, który jednoczy Europejczyków – poza gospodarczym i politycznym – to kultura masowa, czyli ta, która powstała jako rezultat rozkwitu techniki, a zwłaszcza środków łączności. Jest to odrębny rodzaj kultury, inny niż kultura popularna, ludowa czy wyższa. Kultura masowa amerykanizuje Europę i na tej drodze ją zespala. Nie jest wystarczającą pożywką dla rozwoju duchowego człowieka; raczej utrudnieniem tego rozwoju.

Sytuacja staje się obecnie niepokojąca. Poczucie odrębności narodowej nie maleje i nie jest kształtowane na wyższym poziomie, stosownie do zwrotnego momentu, w którym się znaleźliśmy. Pacyfizm nie jest ceniony. Świat, a przede wszystkim Europa, scala się, ale nie towarzyszy temu procesowi urzeczywistnienie marzenia o człowieku czującym się częścią całej ludzkości. Nadal pozostają silne bariery zachowujące podział Europejczyków na narody. Historyczna pamięć konfliktów między państwami europejskimi doprowadziła do wytworzenia się patriotyzmu, w którym niechęć do obcych pełni znaczącą rolę.

Świadomość ludzi – poprzez nową edukację – powinna w przyszłości nasycić się poczuciem braterstwa z całą ludzkością, bądź przynajmniej z mieszkańcami Europy. Droga do wytworzenia takiego poczucia braterstwa jest niesłychanie mozolna i wymaga innych podręczników z zakresu historii czy literatury niż te, które obowiązują.

Dopóki nie zmieni się nasza europejska mentalność w kierunku indywidualnego poczucia,



że jest się składnikiem ludzkości i obywatelem Ziemi — będziemy skazani na regionalizm w sensie więzi z tradycją określonego skrawka Europy, panujących tu obyczajów czy przesądów. Witold Gombrowicz w swych dziełach pokazuje, że chęć wyjścia poza własny regionalizm kończy się fiaskiem. Pisarstwo Gombrowicza natomiast stanowi ilustrację tezy, że owemu regionalizmowi można nadać wymiar uniwersalny.

Obecnie lokalizm, czy inaczej regionalizm, dominuje w Europie. Warto to poczucie autonomii narodowej pielęgnować. Świadomość wartości dorobku kulturowego, czyli duchowego własnego narodu może stanowić przeciwwagę dla poczucia małej rzekomo wartości tych narodów, które - jak Polska — nie odznaczają się dorobkiem techniczno-cywilizacyjnym. Warto dokonać w świadomości ludzi kontynentu europejskiego przewrotu kopernikańskiego i wyrwując się spod sugestywnego wpływu kultury masowej — uznać szczególną wartość rozwoju duchowego (co nie znaczy religijnego) człowieka. Prowadziłoby to zarazem do uznania szczególnej wartości kultury Dalekiego Wschodu, a jest oczywiste, że nie towarzyszy jej rozwój techniki.

Integracji Europy powinien, moim zdaniem, towarzyszyć rozwój kultur narodowych, czyli regionalnych. Za wcześnie na to, by łączność z całym kontynentem mogła się stać inspiracją dla twórczości. Ale idee pacyfistyczne, ekologiczne oraz holizm — najwyższy czas — by zaczęły dominować w naszym sposobie myślenia. Nie stanie się to bez udziału pisarzy i artystów.

Fragment najnowszej książki prof. Marii Szyszkowskiej pt. *Lewicowość XXI wieku*, która ukazała się w 2004 r. w Wydawnictwie tCHu.

\*

„Res Humana” nr 1/2005

Zobacz także te strony:

[Kościół Katolicki a Unia Europejska](#)

[Atlas europejskich wartości](#)

[Nietzsche - duchowy ojciec Europy?](#)

[Eurodyabeł i Polacy](#)

### **Maria Szyszkowska**

Filozof prawa; profesor m.in. Uniwersytetu Warszawskiego; Senator RP; publicystka (m.in. czasopisma Res Humana), autorka wielu książek (m.in. ["Twórcze niepokoje codzienności"](#), 1998; ["Filozoficzne interpretacje prawa"](#), 1999; ["Spotkania w salonie"](#), 2000; ["Granice zwierzeń"](#), 2001; ["Zagubieni w codzienności"](#), 2001, ["Lewicowość w XXI wieku"](#), 2004) [Więcej informacji o autorze](#)  
[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 28-10-2005)

[Oryginał.](#) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4430>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty

JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do [redakcja@racjonalista.pl](mailto:redakcja@racjonalista.pl)